

ДОРА ГАБЕ

НЕПРИМИРИМА

Лирика за вечността

E

ДОРА ГАБЕ

НЕПРИМИРИМА

Лирика за вечността

Издателство „БОГИАННА“
София 2024

*Изданието се финансира от
Министерство на културата –
програма „Помощ за книгата“ – 2024*

**Всички права запазени.
Никаква част от текста и снимките
на тази книга не може да бъде копирана
и разпространявана без съгласието на издателя.
Носител на авторските права –
Съюз на българските писатели.**

© Боян Ангелов – съставител
© Анжела Димчева – съставител
© Издателство „БОГИАННА“
ISBN 978-954-676-185-9

ИЗ „ТЕМЕНУГИ“ (1908)

Живота ли шуми посред свят безкраен...

Живота ли шуми посред свят безкраен,
смъртта със шеметен размах ли пролети –
във моето сърце намират отзук таен,
и сълзите, и светлите мечти.
Че птичка ли запей и то ще да запее;
заплаче ли душа сред хладна самота,
и моето сърце със нея ще заплаче.
А щом мъгла обвий земята – кат сираче
ще затъжи самотно във света.

Dane Zade

Да бих могла докрай под вашето крило...

На моите родители

Да бих могла докрай под вашето крило
да пея като птичка притаена,
изтрила бих скръбта от морно ви чело –
но болна е душата ми смутена.

И в тиха вечер, майко, сън кога смути
очите ти, виждах сълза блещеще
по твоя лик. Сънуваше ли ти,
че твоето дете все ощ не спеше?

Със черен мрак душа ми бе обвита...

Със черен мрак душа ми бе обвита,
но ти с любов я озари;
Със скръбки бе сърцето ми пропито,
но ти му щастие дари.

И днес ликуват птичките, цветята,
възпяват нашата любов –
че нали тя едничка им донесе
на пролетта живота нов!

Dana Zade

От небосвода слънцето ми праща...

От небосвода слънцето ми праща
обилните си греещи лъчи,
но те сега не топлят ми душата
и пò ме сгряват твоите очи.

В градината рой птички чуруликат
и ми изпращат поздрава си благ,
но те сега не радват ми сърцето
и пò е сладък шепота ти драг.

Там, ето, и цветя с привет ми кивват,
приведени над ручея студен,
но и сред тях самотна аз оставам –
далеч си днес, далеч си ти от мен!

Сломено е веч мойто сърце...

Сломено е веч мойто сърце,
заглъхнаха излъгани мечти,
а вяра грей на твоето лице,
в надежда светла цял сияеш ти.

Прости, дете! Настана зарад нас –
настана скърбен за раздяла ден...
Погребах любовта! – и в тоя час
тоз светъл взор е лъч над гроб студен.

Dana Zade

О, дайте ми живот!

О, дайте ми живот! Една мъглата,
сгъстена, заледена пред очи...

О, дайте щастие – че веч загива
душата ми без слънчеви лъчи!

А будно е сърцето с тиха нежност
препълнено, и гасне с бледен плам...

Кому, о Боже, в ласка една тиха –
куму душата си да дам!..

И чаках аз с измъчено сърце...

*И чаках аз с измъчено сърце,
към щастието поглед устремила –
и чаках го с копнеещо сърце –
сърце ми жажда беше изсушила.*

*И то дойде и с ангелска ръка –
и дивни се понесоха акорди.*

*И то дойде. Затворила очи –
от рози дъх аз се сърдях възхитена;
в неземен сън, затворила очи,
неземен химн аз слушах упоена.*

Dana Zade

Унесено се вглеждах в небесата...

Унесено се вглеждах в небесата –
безброй звезди блестяха там,
една сред тях и бледна, и самотна,
в миг светна с ярък плам.

И ти ли в нея тоя миг погледна,
о, друже, от далечен край –
та погледите наши отразила
така да засияй?

Бе тиха нощ...

Бе тиха нощ. В водите посребрени
оглеждаше се бледата луна.
На спешите листа сред тишина
замираха лъчите ѝ разлени...
И ти до мен – и щаст'е, и тъга,
лъчи и мрак приплетени в душата –
и трепетно притисках аз ръка
до твоята... Не тупаха сърцата,
не дишаха препълнени гърди...
Какво мълевеше плахо тишината?
Що криеше и взора на луната,
насълзен под кристалните води?

Dana Zade

ИЗ „ЗЕМЕН ПЪТ“ (1928)

На прага

На къщния праг да седя,
да чакам, когато ще мине
обичния, чакан с години,
далекия път да следя.

Ще дойде ли рано в зори,
на сън да ме свари честита,
за мене, когато попита,
ликът му божур да гори.

На пладня ли дойдеш, ела
в най-тежката сънна омара
на двора липата ни стара
над нас ще отпусне крила.

А вечер, по здрач и тъма,
познати зачуя ли стъпки,
в тревога и радостни тръпки
към теб ще изтичам сама.

На къщния праг да седя,
да чакам, когато ще мине
обичния, чакан с години,
далекия път да следя...

Земен път

Очите

*Нека не излъгва твоята уста
и смехът ти нека не измамва,
нешъ чудно в погледа ти пламва:
в дъното на твоите очи
тиха, светла истина мълчи.*

*Думите ти другаде отиват,
пламват и угасват и изстиват...*

Dana Zade

Нощ

О, нощ, която всичко ми отне
и в себе си погълна тъй безследно,
кажи сега и словото последно,
щом маската от погледа ми сне.

Умряха в тебе толкова души,
затвориха се толкова зеници,
захвърлени самотници в тъмници
изсмука твоя мрак и присуши.

Не се насищат жадните ти взори –
очите твои – разтопена плът!
Потъна в тях светът и се затвори.

И само птичка върху твойта гръд,
отметнала главица, пее, пее...
А ти мълчиш, заслушана във нея.

1922

Danya Zade

Dane Zadie

Портрет

Старинния портрет от таз стен
ме гледа с свойте ясно сини
очи, разлели синя светлина.
На черно кадифе,
върху коприна,
ръцете му са сложени една
на друга. Сънна тишина
връх неговата плът,
твой близка и далека,
се спусна и лежи недвижима пет века.

Не е ли той в света, или е само
видение на чуден свят и сън?
Светът се движи шеметен отвън,
а той ме гледа нямо.
О, поглед, що прониква,
в моите кръв се влива,
безсмъртен поглед – силата му жива
гори! –

Ела, спаси ме от света,
сложи ръка, да сетя топлината
и чистияти свян,
и в твойта чистота
да си стоя до капчица душата!

Виена, 1918

Земен път

О, тъмна бездна, щастие която се зове,
до теб докосната, отнасям смъртна рана!
На дъното грехът, закърмен векове
сърцето ми видя и в ужаса остана...

И тръгнах към света отворен сам-сама. В сред път
накацали са черни птици – тъмни сили
във моите очи зениците си впили,
аз зная: те над всяка моя радост бдят.

Ще дойда, Господи, с преляло от копнеж сърце,
от своя дълъг път пред тебе ще застана
и ти, едничък ти ще видиш мойта рана
и ще положиш свойте благостни ръце.

И ще попиташи: „Що ми носиш, чедо, от света?“
Ще дам отвъргнатата своя обич жива,
запазена в сърцето в горда самота
и в твоите нозе трептяща и щастлива.

Раздяла

От очите ми съня изсмука
тая дълга нощ, тази неспокойна.
Няма на стената да почукам –
тя е вече помежду ни двойна.

Чувам само писъка на трена,
в тъмнината остър и тревожен.
От света съм вече уморена,
а пък ти си моя спомен тъжен.

Тежката завеса на живота
ще се дръпне нявга за минута,
да те видя млад и свеж, и бодър,
без да бъда видена и чута.

Колко много най-човешка мъка
безвъзратната вълна отвлече.
Няма близост, няма и разлъка,
а светът е все голям и вечен.

1925

Dane Zadie

Птици

Като залутан звън през теб минавам, свят,
като насън вървя през теб, живот чудесен,
раздавам се като трошици хляб,
изпявам се като най-чиста песен.

Ти като приказка със хиляди очи,
оставяш ми ръцете вечно с празни длани,
а никаква съдба ме гледа и мълчи
и твой е страшно нейното мълчане!

Завиждам им, на птиците, небесните сестри,
за пълните сърца със радости и грижи –
по пътя начертан връх ясното небе,
редицата им сребърна се низе...

1921

Danya Zade

Лес

На древен храм недвижими колони
са твойте дънери, о, лес. От векове
във запустение, под оголени клони
градиши си гробница от мъртви листове.

Сърцето си в сърцето на земята впиващ
и смучиши тайните дълбоки на света
и с вечно ги мълчание покриваши,
заслушан в шепота неясен на нощта.

Вземи ме, нека твойта вечност ме обвие,
притискам гръд о теб, усещам твойта плът
и чувам пулса ти дълбоко в теб да бие.
Тук свръшва моя ден и спира моя път.

А горе, в клоните ти пролет млада
се къпе в светлина и грее, и цъфти,
разметнала снага връз твойте плещи.
Оттамо лист отронен дълго, дълго пада...

Dana Zade

Прокоба

Усещам някога в кръвта си тъмна сила,
едно предчувствие, което се обажда
в сърцето ми и тъмен спомен ражда.
Не зная що съм и не зная що съм била.

Душата ми е неспокойна, мътна, няма.
Там горе, де полярната звезда пътува,
в безкрайя, бледна и самотна дето плува –
ще мине може и моят път през тамо.

Защо ме тегли неспокоен дух далече?
Съдбата ли на мои прадеди бездомни,
пробудена в кръвта, проклятие изрече,
или от векове сърцето ми го помни!...

1920

Danya Zade

Песен

Земята е от твойто слънце уморена,
иди си, летен ден, иди си, дълъг ден!
И стария ни дъб, и той е уморен,
безпомощно отпуснат, дъх едва поема.

О, топла лятна вечер! Още е небето
прозрачно и на запад кърваво, а ето,
видение ли, сън ли, грее в светлината
със друга светлина и нова, и позната
вечерница-звезда. Отварят чашки бели
към нея цвят до цвят,
в молитва къщите стоят, глави привели,
и сякаш божи дъх прегрна тоя свят.

Dame Zadie

Рибари

1

Водата е спокойна, тъмносиня
и лодката оставя светла диря.
Последния летовник си замина
и опустя, затихна манастиря.

Сега е морския шум ясен и по-близък,
вълната плитко в пясъка разляна,
а на скалата, в каменната хижа,
рибарската дружина е събрана.

Широко и безгрижно е запяла
от своя кът, тъй малък и тъй тесен,
над хижата минава ято закъсняло,
заслушано в рибарската ѝ песен.

Морето се размъти, вятър духа,
рибарите затегнаха даляни.
Ще трябва вече да вървим оттука,
и лястовиците за път са сбрани.

Къде ще идем? Свят широк, далечен,
а водната пустиня е безкрайна.
И кораба – и той замина вече,
като мираж далечен, като тайна.

Тъй малки бяха дните ни, тъй къси,
изпратиха ни с лодката рибари
и ги пое морето във дъха си
като деца и братя, и другари.

Dane Zadie

Ветрове

1.

Да можех да се дам на всички ветрове
по цялата земя, по всички светове,
да ме разнасят и да ме развяват,
във своя бяг да не престават,
от край до края
земята три пъти да омотая,
в една прегръдка
трижди да я стегна,
в нея да се всмуча
и тайната ѝ вечна да науча,
за да ме вземе
и длан спокойна сложи на сърце ми.
А после – нека ме остави
и целия тоя свят да ме забрави
самичка някъде
като крайпътно камъче,
като кълбо,
което пада в вечността
и се проточва нишка
без следа,
без тежест,
като в сън,
а вятър ден и нощ
да я развява...

1925

3.

Черна пръст,
от теб ли са очите ми,
с които те видях?
От теб ли са зениците,
през дето мина твоя грях
и се запали и заседна в тях?
Ето ги, разтворени, не спят
и като свещи
в себе си горят!

Защо фучите, диви ветрове,
и пламъка разпалвате в очите?
Родната земя ли да не видя
как се гърчи в болка и обида?
Де сте, четири ангела,
що бдяхте
от четри края на земята
и държахте
вихрите в ръце?

*Отвърнахте зеници
и отлетяхте като бели птици!*

*О, нека милионите очи изгаснали,
от теб, земя, родени и израснали,
да се запалят и горят!*

И нека смаяни звездите

да си кажат:

*Ах, безумната,
далечната Земя!*

*Своя огън не пожалила,
свойта гръд сама запалила!*

1925

4.

*Не искам да съм гост на чужди пир,
на края на трапезата да седна –
защо ми пречиш, боже, да погледна
земята ти надлъж, нашир!*

*Защо си казал: нека бъде тиха
и нека е в редицата последна,
а мене, виждаш, вихри ме родиха
и ето, виждаш, вихър ме размята
по двата края на земята.*

*Защо си казал: нека е смиренна
и нека бъдат стъпките ѝ леки –
горят ме твойте огнени пътеки,
земята ти от жажда пресушена,
небето ти заключено въвеки!*

*Не искам да съм гост на чужди пир,
на твоя праг господен нека седна,
да бъда там от всички най-подир,
да бъда там от всички най-последна.*

1925

Облаци

*Като платна в небето разлюяни,
като размътени до дъно океани,
със грохот от ударени вълни
се носят облаци страхотни над простора.*

*Небесните прозрачни глъбини
останаха зад тях дълбоко скрити –
заляха ги, забулиха вълните,
а тъмните им сенки разпиляни
върху земята, сбират се в една
проникваща, проиждаща тъма
и леят черна влага...
Над тях, раздвижено,
небето бяга.*

*Мълчи светът потиснат. А отгоре
друг свят ечи, бушува и говори.
О, аз не съм сама, не съм една –
че там, над мен, зад черната стена,
докосва ме и вече ме пронизва
надвесения свят
и тъй е близо, близо...*

Апостолът

Какви са тия облаци над моята земя,
като от приказка родени,
и тия черни сенки, конници подплашени
без поводи и стреме,
и тия дълги пътища,
от изток тръгнали видения?
Ще минем ли по тях,
по пътя ли ще спрем без време?

Преминал ги е някога, отдавна,
със лъвска грива, с огнени очи,
най-хубавия мъж на моя край,
апостол светъл – Караджата.
И спряло слънцето, а Черното море
поело дъх и най-голямата вълна
ударило в брега,
и разпиляло искри като злато.

Dane Zadie

Ще тръгна да го дира – зарад теб,
осиротяла малка земъо.

Във всички ще се вглеждам.
Ако ли очите ме измамят,
или ръцете ми не го усетят –
сърцето си в сърцето му ще впия
и ще извикам: „Ето го,
високо дигай свойто знаме!“

А после, нека ме притъпчат,
паднала пчела, без жило,
над мене облаците да летят,
и сенките им да не спират,
земята да ме смеси с своята пръст,
от мене всички сокове изпила –
очите ми, отворени от радост,
няма да угаснат, няма да умират!

СТИХОТВОРЕНИЯ 1920 – 1934

Пленница

Ръцете ѝ бледи и неми,
на плещите златни коси,
и огън в зениците дреме...
Тъй приказка стара гласи.

Въведе я в кулата горе
и тежка притвори врата,
и в хладните тъмни простори
се върна самичк в нощта.

Тя смяяна, плаха стои
със плаха в гърдите надежда
и огън на устни тай
и тежки ресници навежда.

Dane Zadie

*И гледат безбройни очи,
отдемо невидим изчезна...
Отдолу морето бучи
и стене дълбоката бездна.*

*А странни, нечути, незнайни,
зад тия високи стени,
простират се чужди страни
и крият във себе си тайни...*

*Там нощите бавно отмеря
камбанен часовник и бди,
и гледат от свода вечерен
студени, далечни звезди.*

В стаята

През моите стени се чува
живота смътно и далеко –
седя сама и ми се струва,
че не съм се раждала във него.

Че ме опазиха стените
от моята съдба човешка;
да ме не дебне по следите
на всяка стъпка, всяка грешка.

Че ме опазиха стените
от подла смърт нетърпелива,
коварната, да ме не види,
че още дишам и съм жива.

Седя сама и ми се струва,
че сгущена във тази стая,
далечен глас от друг мир чувам
и тайната му вече зная.

И този ме тегли да заскитам
навън, през този мир прекрасен,
където няма тайна скрита
и е живота прост и ясен.

Dana Zade

Под стряхата

Потиска ти челото сведената стряха,
а вън светът е до безкрай си разлят!
Защо е тая мъка? Цял следобед плаха!
Тежи ти в малкото сърце огромний свят.

Не е ли по-добре да беше те вземала
събата върху длан и сложила в гнездо?
Ти толкоз много пя! На топъл пух би спала,
там не умерва камък, не застига зло.

Там мисълта не трови и не те потиска,
защото в птича клъвка упрека мълчи.
Заспи, сънувай, че си най-добра и чиста,
а заран гледай с птичи радостни очи.

Когато отлетиш във други край да пееш,
от там за тук да мислиши и тъжиши!
Какво е дом и свят! На клонче се люлееш
и целия живот на клонче се държи...

Шарманка

Не искам да те чакам,
не искам в слънчев ден
да чакам
и пътят ти, от твоя дом до мен,
като безкраен час да се протака!
Шарманка свири вън,
прозореца ми гледа отвисоко.
Там малка бяла птичка ясноока
познава тайната на мойте дни,
във свойта златна човчица я крие
и в тайната – прозрачен път се вие.
А тебе те чакат моите стени
и моите прозорци,
и вратите
широко и до дъно чак открыти,
и моите дни,
стълпени край стените,
и мрака,
притулен в ъгъла,
безмълвно сам-самичък
да те чака...

Чуждият

Когато минеш всичките земи
и дето крак човешки не е стъпил
и стигнеш до земята,
за която няма обич,
ще я познаеш по суровите лица
на мойте братя роби,
по вечната им воля, в стиснатите шъпни.

Ще я познаеш по зеленото море
на нейните разлени ниви,
където сам-самин най-старий дъб
в далекото се вглежда,
и в своя шум заслушан,
в клоните ръждиви
люлее детската люлка,
пълна със надежда...

Ще лъхне морски вятър,
целия със тъмни стонове наститен,
и ще заушинат всички нови класове
из всичките полета
и ти ще спреш сред тях,
в хилядоръката магия вплетен,
забравил пътя си завинаги,
загубил поглед от очите...

Отначало

Дай ми твойте прости, мъдри хора,
дето гледат светло и открыто,
научи ме като тях да сторя
и от мъничко да съм честита.

Научи ме като тях да назвам:
слава Богу, тоз ден беше плоден,
и да лягам с кръста в свойта пазва,
като с тежък верен щит господен.

В дни на горест, в дни на мъка скрита,
мойта майка с сълзи да не гледа,
заран до леглото да не пита:
„Що в съня си толкоз стенеш, чедо?“

Като клетка нека да разтворя,
с две ръце сърцето си изцяло,
като твойте прости, мъдри хора,
да поема пътя отначало...

1928

Dane Zadie

Струни

Невидими пътеки в моето сърце
до теб извеждаха; през тънки струни
докосваха те моите ръце.

Така прозрачни са лъчите лунни.
Тъй идат те до нас от друг, далечен свят,
събуждат във сърцето трепет непознат –
неуловимите и тънки струни.

Какво видение във тебе зарида –
докоснати до тебе призраци печални,
оставиха в сърцето ми следа
при свещите и гравните венчални.
Разкъсал струните, към тебе нямам път,
и тръпнат и немеят, и болят
ръцете ми, ковчези погребални.

1920

Danya Zade

Храм

Понякога е целий божи свят
един безкраен храм около мене,
тъй странен и дълбок, и неузнат.
И спирал свойте стъпки във смущене,
сама сред него. Нямам роден край
и нямам дом – в едно се всичко слива –
бездомна, безприютна и щастлива,
че свойто чедо Господ ще познай,
че ще съзре, когато се разтваря
сърцето ми – кадило, жертвен дим
да отнесе копнеж неудържим
и сълзите ми Богу пред олтаря.

1920

Dana Zade

Ти

По твоята ръка премина тръпка –
замилен и загубен, сещаши ли
кога чета по нея твойте скърби
и с теб ведно когато ме боли!

Да можех, Боже, все да бъда тиха
и ласкова и да бих знала как
да понеса и кръста му самичка
и тихо да му се усмихвам пак.

1920

Danya Zadre

Нощ

Морето чувам как не спи в нощта.
Вълна се плиска. Тъмна нощ, бездънна.
И тоя свят, и оня свят в едно –
несвесни, очаровани, безсънни.

И изведнъж, довеян детски плач
и пак отвеян трепна във сърце ми;
и трепна, и заслуша се нощта,
отворила зениците големи.

Морето млъкна, метна се вълна,
тревожно дървесата зашумяха...
В невидима изопната струна
безкрай души отекнали се бяха.

1920

Dane Zadie

Очарование

Нощта е неспокойна, тъмна и безсънна,
нощта е топъл дъх от цъфнали липи.

Тя бди над мен
и очарована не спи.

Тя бди над мен.

Останах запленена в нейните прегръдки,
на нейните гърди... Дали ме гали тя,
или си ти –

и твоя мисъл прилетя
и ме смущи?

Усещам, нейният дъх страните ми залива
и в шемет ме обвива топъл аромат...

Дали си ти
или е сън от други свят –
дали си ти?

Косите ми засипват плещи от малели.
И тебе ли нощта прегръща запленен?

Или си ти –
горещ и пламенен до мен –
или си ти?

Отпуснати ръце погали тръпка лека,
докосна ли ги с устни или беше сън?

Вечерника полъхна ароматен вън.
Дали е сън,
дали е сън.

1920

Шемет

Тъмен поглед, тъмен поглед,
спрял над мене своя чар.
Светли звездни хороводи,
черна бездна и кошмар.
Тъмен поглед, тъмен поглед,
нощен вихър, странен зов.
И ме мами, и ме води,
и познат е, и е нов.

1920

Dane Zadie

Жива вода

Да бе в сърце ми живата вода,
до капчица в света я бих раздала
и пак като дете бих обедняла,
от извора загубила следа.

Излей връз мене, Господи, отгоре
на вечна младост огнения чар
и научи сърце ми да се бори.

И нека бъде твоя хубав дар
в сърцето ми усамотен олтар,
пред тебе който пак ще се разтвори.

1920

Danya Zadie

Възвръщане

Ще мина своя път загубен
и ще отида в оня свят,
за мене чужд и непознат
и твой загадъчен и чуден.
Там ще угасне моят взор,
но ще издигне Бог десница
и ще изгрей звезда-звездица
във тъмносиния простор.
Тогаз духът ми по света
с криле огромни ще витae
и в твойта скръб и самота
ще те намери и познае.
И тихо, тихо там ще спре
до теб, с отпуснати криле.
И длан невидима, позната
ще те докосне в тишината...

1921

Dane Zadre

Иди си

Иди си ти, не е това,
което трябва на сърце ми.
Не е в изречени слова,
не е във погледите неми.
И зная ли къде е то,
дълбоко скрито, притаено
и никъде неотразено.
И зная ли какво е то.
Светът е страшен и без край,
и все върви, и все отива
и в някакво море се влива,
твой без начало и без край.
А може би не е в света,
и дълго, дълго твой ще бъде,
додето нявга Бог отсъди...
А може би не е в света.

1921

Danya Zade

Кръстопът

Приюти ме, о, земя,
в своя плът ме превърни –
гордостта си да сломя,
да затихнат мойте дни.
Че се върнах аз от път,
не достигнах, не узнах
и сред пътя тихо спрях
върху твойта черна гръб.
Тук, на шипката цвета
лее топъл аромат
и окъпан е света
в светлорозовия цвят...

1921

Dane Zade

* * *

С седем се ключа заключих,
минаха седем лета.
Земната клетва сполучи,
спряла на твойта врата.
Моята стъпка последна
няма да мине оттам,
нито с очи ще погледна,
нито ръка ще подам.
Ще се обрна към север,
ще се обрна към юг,
лудият, волният вятър
нека ме носи оттук.
Нека ме пита земята
стъпките де да се спрат.
Земъо, бездомнице свята,
земъо, без покрив и кът!

1925

Отдих

Нощта е Твоя –
в пазвата ѝ спят децата
и във сън растат!
Защото е благословена
пазвата ти, земна нощ,
и земната ти гръд!
Премина като златен сън
през тебе дълъг влак,
проточи се през мрака
и отнесе всичките сърца,
които някой е изпратил,
някой чака...
Потъна в твойта гръд
и за секунда
хиляди съдби
заплете във една...
Защото е благословена
твойта тишина!

Dana Zadie

*И само мъката,
която ляга като камък
и във сън дори
сърцето я усеща –
тя безсънна
слънцето посреща;
хиядна и милионна
в слънцето расте,
през сълзи раздробена...
От тебе, нощ,
от твойта гръд родена!*

1926

Danya Zade

От чужбина

Там сняг ще навали до колене
и като пух във светлото ще пада...
Най-хубавия празник ми отне
като играчка от дете съдбата.
А коледни камбани ще звънят
и в топла стая близките ми събрани
на десет пъти ще ме споменат, –
един от тях ще пие във мълчание...
И ще изближне чудна родна реч
по целий край, от виното разляно
и този ще я обичам отдалеч,
че всяка мисъл ще е обич само.
Защото днес разбрах за сетен път,
че ме влече съдбата без да зная
и в чужда църква, в най-самотний кът
свещницата ми ще гори до края.

1929

Dane Zadie

Сърцата ни

Сърцата ни са оня пчелен рояк,
който е избегнал от майчиния кошер
и се е скрил във дъбовите клони –
медът е див, пчелите му са лоши,
но все бръмчат с шумът на старий дъб,
когато вятър листите му рони.
Сърцата ни са малка празна клетка,
отгдето рано птичката избяга.
Прибираме се вечер и си лягаме
и не заключваме вратите
ни нощем, ни след пладня,
защото и да дойдеха крадците,
не би намерили какво да си откраднат.
Сърцата ни са късчето небе
над родния ни град –
а ние сме далеч
и сме обречени
да се не върнем млади.
Сърцата ни са августовски нощи,
в които се мълчи,
а падне ли звезда,
то бива миг,
то бива без следа...

Август, 1934

ИЗ ЦИКЪЛА „ДОБРУДЖА“ 1916 – 1940

Родина

Няма да се свършат твойте угари,
ветровете ти да спрат...
Твои сме си, разпилените,
неспокойните, бездомните,
твои скитници на път.

Все разтегляш небесата си,
облаците няма де да спрат...
Ненагледани са, ненаситени,
незатваряни очите ни
и без тебе няма да заспят.

Милиони чужди птици, рояци
все над теб летят...
Не се спряха в тебе дните ни,
не отдъхнаха нощите ни,
заловени в твоя черен път...

Dane Lazăr

Молитва

Нощ над родния ми дом надвесена,
спят сега неволята и враговете...
Само ти, с съдбата ни примесена,
спущаши си над нас крилете.

Поеми в дъхът си къщиците ни,
с хляба ни, преди зори изваден,
с гостенина-пътника на прага ни,
стигнал късно уморен и гладен.

И с кандинлото ни, дето цяла нощ
над леглото в ъгъла не гасне,
за да спят под стряхата ни птиците
със сърца спокойни, ясни.

И със нивите ни, дето целите
в твоето дихание са разлени
– поеми и вярата ни, най-дълбоката,
тихо изгласила във мълчание!

И попий я във недрата си,
чак до дъно, спокойна и вечна –
нощ безкрайна, беззвездна, надвесена,
топла и сърдечна...

Добруджанска песен

Довеян шум от весела цафара...
Ей на хълма зададе се овчара.
След него стадото във облак прах, полека
Се спушта в селото през тясната пътека.

Ей спущат се и другите овчари,
И шум и глъч и звън от хлопотари
И песен монотонна носи се из здрава –
То – ралото повел, завръща се орача.

На кладенеца в селото отколя
Шеги, закачки, кършен смях на воля.
Заскърцат колела и бликала водата
Разлей се на вълни и пълни коритата.

Кой пръв във водопой ще изпревари?
– Последни идат биволите стари...
Последни са менци отдавна веч налети,
Отдавна в прозорци приведен огън свети.

И, нощ, на твоите скучни кадифени
Чадата ти ще легнат, уморени,
И шум и песен в теб ще затихне,
И месеца над селото ще се усмихне.

Dobrudzha Zadse

Добруджа

Лъхна вятър и заглади
изкласилите поля –
спря се облак чер, грамаден,
летен дъжд се миг изля.

И дъга огромна, ясна
в седем цвята начерта,
моя родино прекрасна,
твойто място във света.

Грее Дунава отгоре,
вдясно Черното море,
надалеч – нашир простора
лъкатуши без да спре.

А наоколо в верига
снежни облаци стоят
и далеко ги настига
опнат, бял шосеен път.

А край пътя на завоя
стар столетник-дъб стои,
спомня миналото свое,
с тъмни листи шумоли...

Роден край

Родният ни остана
твой далече,
пътят, който води в него
враг пресече.

Като пилици изпоплаши
твой децата,
като вихър ги разгони
по земята.

В златно утро златни ниви
клас люлеят,
клас люлеят, и изтихом
песен пеят:

„Ветре, братко, намери ги
тез стопани,
дето са далеч в чужбина
разпияни.

Dane Zadie

*Не е мила рѣка чужда
да товари,
зѣрното ни почернява
по хамбари.*

*Зѣрното ни потъмнява
по нивята –
намери ги, сѣбери ги
наште братя,*

*и кажи им, че земята
наша черта
ги милее и ги мисли
и е верна.”*

1916

На границата

Като пропъдени от бащиния дом,
извън оградата изхвърлени стоите,
като граничен камък вашите сърца
са тежко във земята впити.

През границата път като река
от нивите във Добруджа се влива –
там воля робска, тук бежанска,
едно небе и двете ги покрива.

На двайсет крачки твоят брат оре
във нивата, останала оттатък,
до тебе ще се приближи, ще спре,
но няма да си подаде ръката.

Ще те погледне той за стотен път,
но нито дума няма да ти каже –
от двата поста часовите бдят,
от две страни ги гледат двете стражи.

И само като падне мрачина
и нощ дълбока ги обвие двама,
те знаят, че земята е една,
а границите, постът – са измама.

Дана Заде

Родина

Докато в другото легло тупти
на майка ми сърцето още,
докато чувам дишането ѝ
през дългите безсънни нощи,
докато в сънищата ѝ дори
за нея ти си живата ѝ мъка
и всяка мината минута
е по тебе мисъл,
е със теб разлъка.

Докато пътя ми, през дето и да мина,
все към теб извежда,
и в него утрото посрещам
с нова, като светъл ден надежда,
и двете си ръце протягам
на всеки срещнат, да ми каже
за тебе думица,
макар излишна даже.

Докато ти прегръщаши
зърното във своята пазва
като жарчица в пепел –
огънят да не угасва,
а твойта нощ прегръща тебе
и от враг те скрива –
аз зная, че ти дишаш,
че ни помниши,
че си жива!

Днешните

Отвикнахме да гледаме небето
и да опитваме със длан, дали
ще има дъжд, или
ще бъде суха жега.

Отвикнахме от мириса на житото
и на сурова разорана пръст
и от снега зимъс,
запазен девствен дълго.

Останаха стотици километри
със пътища, неминати от нас,
а ний до късен час
сме в кръчмите на скрито.

Какво да правим с тая мъжка сила,
събрана в мускулите и в кръвта,
когато е излишна тя
за днешното ни време?

При чаша вино кротко се заплаква,
а чашата строшаваме без вик.
А има край, отгдето всеки миг
зоват и ни очакват...

ИЗ „ПОЧАКАЙ СЛЪНЦЕ“

Непримирима

Плашиш ме,
велико Мироздание,
като разпъваш мисълта ми
до своята неизмеримост!

Земята ни е точица във тебе,
а в тая точица е моите обич
и моята омраза,
и силата ми – а не мога
да ги разтегля
до размерите ти.

Ти ми даде:
копнен към своето величие
и разум да проникна в тебе,
и жаждда да те опозная,
а идва ден и трябва да изчезна
и да ти върна всичко!

Гледам Изгрева
и Залеза,
поглъщам Вечността ти
и чакам своя край
непримирима...

Противоречие

Тъгата ми е монотонен дъжд,
звънтящ в прозорците до заранта.
Понякога е лунна светлина,
обляла моите коси,
проникнала в съня ми,
избликнала от него
в кротки сълзи.

Но съмне ли,
отворя ли прозореца –
тя литва срещу идващия ден!
О, ден на младост, труд и слънце!
Прехвръкне птица над главата ми
и аз усещам своите криле,
настигне ме на път
дружина от младежи
и зачестявам стъпките си с нея,
пресрещне ме случайно поглед на дете,
изкъпвам се във синия му извор.

Но щом се свечери,
тъгата ми се връща
все същата,
все неотлична
и аз разбирам, че не мога
нито без слънце,
нито без тъга...

Danya Zade

Dane Zadre

Почакай, слънце!

Почакай, слънце,
аз не съм готова
за следващата нощ –
денят ми не е свършен още!
Не се преборих с съвестта си,
за да ѝ давам право на почивка.
Току-що се научих да говоря
със камъните и дърветата
и още не запълних своя ден
със мъдростта им,
а ти ме караш да си лягам
и си отиваш този спокойно
и тържествено
с огреяните върхове на Витоша,
със подновените от багрите
на залеза селца,
с илюзии за утешния ден!
Почакай, дай ми време
да разбера как може да се спи
във този разтревожен свят,
когато е безсънието съвест,
а съвестта е ден?

Почакай, слънце!

Неспокойствие

Трепери на щурците песента,
танцуваат младите дръвчета,
разкършени от вятъра.

Нощта е неспокойна.

Кепенците отворени се блъскат
и ме плашат.

Усещам как земята се върти,
как мравката не спира.

Кога ще си отдъхнат те?

Кога?

„Не се вълнувай!“ – казвам на сърцето си.
„Почивка няма!“ – ми отвръща то.

Защо не спрат звездите в своя път?
Нима и те не могат да си светят
спокойно и щастливо,
а все трептят, трептят, трептят...

Danya Zade

Посвещение

На светлата памет на Боян Пенев

Ти ме научи да разбираам
невидимото съчетание
на тоновете
и вплетената твоя мисъл в тях.
Във трепета на твоята ръка
усещах ритъма на чувствата,
във твоя поглед изживях
тъгата на адажието
и радостта на скерцото.
Макар да не те виждам,
макар да си превърнат
в бръшлян, обвил граници
на своя паметник,
аз те долавям
в хорала на нощта,
в мелодиите на деня.
Светът е пълен с музика.
Светът е пълен с теб.

Dane Zade

Не мога...

Не мога да те изнеса от моя дом,
неизживяна радост,
бял гълъб в моето сърце.
Летяха снощи жерави над нас
и учеха децата си на издръжливост.
Нали е вече есен...
А мен не са ме учили,
крилете ми не са заякнали.
Какво да правя с тебе?
Ще издържиш ли самотата
да гледаш през прозореца морето,
със жаждда да летиш,
със мъка да не можеш!
Притискам те със две ръце
да не изхвръкнеш,
птичко моя,
пламъче във моето сърце,
последна радост моя –
какво бих правила без тебе,
изоставено гнездо,
на ветровете плячка...

Хипноза

С тъга проникваща,
с желание, което те гори,
със устрем да ме обсебиш,
със трепета от някакво докосване,
което никой не би разгадал,
но искрящо в очите ти –
недей се приближава!

Не би могъл да смъкнеш от плещите ми
товара на годините,
под който се боя очи да вдигна
за среща с твоя поглед,
недей съдбата предизвиква!

Аз вече се преборих с нея:
отстъпах себе си и теб отстъпах,
и тъй я победих.
Но чух насмешлив глас
и се пробудих от хипнозата...

Наоколо ми празнота, но в мен
такава детска радост зазвъня,
че ми се смъкнаха годините сами
и светлина излъчиха очите ми.

Благодаря, Съдба,
за тоз прекрасен миг!

Антена

В живота ми незабелязано
се вмъкна някой,
премина през очите ми,
заседна в моето сърце
и деша чрез кръвта ми.
Добро ли, зло ли стори,
той не знае,
защото се не спря
да задържи ръката ми.

Но оттогава аз се плаша
от всяко ръкостискане,
от всяко неочеквано докосване,
от случаен поглед.

Може би неизживяното ми щастие,
пропуснатата ми любов
не ми прощават?
Те може би ме гонят
и в мен звънят като антена?!

Danya Zade

Два свята

Прегърнаха се двамата,
преляха свойта кръв
един във друг чрез погледи,
чрез стиснатите длани,
щастливи, земни, видими...

А ти си в моя сън
и никога не си бил вън от него,
и никога не си поглеждал
отблизо в моите очи,
не си докосвал своята ръка
до моята, а се пренесе
направо в моя сън.

Години минаха, ти все си с мен
и никой никога не би можал
да те изтръгне,
и никога не би разбрал
как всичко е възможно в сънищата
и колко си добър, и колко ме обичаш,
щастлив, неземен и невидим...

Необятност

Обичам тая необятност
на разстоянията и далечините:
да мина хоризонта, да достигна друг,
и цялата пред мене широта
да вмести в себе си!
Но тя е като теб неуловима.
Къде си?
Думите ти, погледа ти, твоята усмивка?
Къде са?
Тях ли диря,
те ли ме зоват?
Но ако някога ги уловя,
ще се усмихнеш ли на моето мълчание,
тъй както се усмихваше на моите думи?

Ще ме погледнеш ли без укор,
тъй както ме поглеждаше, когато
забивах ноктите си в твоята ръка?
Къде си?
В шума ли на морето се разливаш,
във гънките на времето ли скрит,
или те носи вятърът
по цялата вселена?
Но как да вярвам, че си в нея,
когато си в сърцето ми все още!?

Усмивката

Една усмивка –
и цъфнаха бадемите веднага,
засмукаха пчелите розов цвят.
Една усмивка само –
и вече друг е тоя свят.
Една усмивка –
и до болка синьо е небето,
гушат се една във друга
планините
и въздухът е опиянен.
Една усмивка –
и не ми трябва нищо друго;
един усмивка стигна,
за да е цялата вселена в мен.

Dana Zade

Занесеност

Откакто се родих,
на всички поколения
връстница станах.
На две епохи въздуха ловях
и толкоз дълги бяха дните
и годините,
че ми се струва
да съм станала безсмъртна...

А времето,
превърнато във вечност,
пространството – в безкраен свят,
ме носят и аз плувам,
щастлива, че не зная
към кой бряг
ще ме изведат!

Danya Zade

Няма

Няма хоризонт!
Морето е изпило млякото от облаците
и обвило
целия простор в мъгла.
Няма хоризонт,
а само светлосива полусветлина.
Няма ни море, нито небе, нито земя.
Къде съм?

Къде е черната топола,
разрязала морето със кинжал?
Къде е оня поглед,
който ме прониза,
за да излее своята красота
и ме погълне заедно с морето?
Няма!
Нищо няма!

ИЗ „НЕВИДИМИ ОЧИ“ (1970)

Воля

Самотност моя,
моя втора майко,
от кого ме вардииш,
та залостваш
всичките врати
и диплите сгъстяваш на завесите,
да не надникне, пази боже,
врабчето през прозореца!

Кой враг е по-голям
от оня в мене, който ме мори
със упреци за грешките ми
и ръфа със горчиви думи,
изречени от мен самата
към свои и несвои.

Пусни във моя дом света!
Не ми е враг!
Не той във мене –
аз във него да нахлюя,
да прегоря,
да не оставя нищо за смъртта,
когато спре на моя праг!

Зов

Ела ми помогни!
Потребна ми е сила,
за да стана тиха,
потребна ми е нечия ръка,
за да ме изведе
от моя неспокоен път!

Ела и не повтаряй,
че моята съдба била
със лакти да раздвижвам
тишината,
да роня брегове като вълна,
с възторг да ги обливам!

Аз искам тиха ласка,
като на птичката,
когато мъти –
аз искам да узная
отгде е взела кротостта си,
за да стане кротка,
та да не ми е малко
вечното спокойствие,
когато стигна края...

Разговор със сърцето

– Нима животът ти премина
този безславно,
че тук, в разхвърляната стая,
седиш сама, замислена и болна?

– Защо ме питаш, сърце мое,
нали през тебе всичко мина?

– То бяха спомени,
а спомените са химери.

– Химери ли?
то беше рана,
превърнала се в тиха скръб.
От цял живот това остана.

– Скрий своята глава
като къртица,
изровила над себе си
купчина пръст...

– От себе си не мога
да се скрия,
а от света не мога
да избягам!

– Ами аз?!
– И ти със мене, сърце мое...

Невидими очи

„Нама чудеса“ – ми казваш,
а аз съм винаги учудена!
Учудена съм, че живея,
че щом очи отворя,
виждам през прозореца
небе,
щом стана от леглото си,
виждам себе си
във огледалото
и мисля: аз съм двойна,
а той не съществува.
И мисля още: може би живея,
за да си спомням...
Така животът става двоен.
А най-голямо чудо е,
че аз го виждам жив
през никакви невидими очи.

„Въображение“ – отвръщаши.

Но ако то не беше,
не беше огледалото
с двойния ми образ,
не бяха моите невидими очи –
как бих живяла?

Не, няма миг без чудеса!
Живот би нямало без чудо!

Разстояния

*От дясната страна:
напънили фиданки млади –
дантели, нарисувани
на синьото небе.*

*Отляво:
крепости вековни,
причудливи фигури,
пречупени от огнения залез.*

*Вървиме по алеята –
Ти млад, нетърпелив, забързал, –
аз тъна бавно
във вековното мълчание
на тия крепостни стени.*

*Вървиме...
И в тая неподвижна тишина
делят ни разстояния
неизмерими.*

Хисар
1968

Danya Zade

Завещание

През цял живот
съм дирали човека
и съм се разминавала
със него, без да знам.
Оставям го на теб,
творец на бъдни дни,
ако не го намериш,
сътвори го сам.

Отивам си с неутолена жажда,
с очи все още устремени,
с протегнати ръце,
които в сетния ми час
насила ще кръстосат
върху мене...

Но вий побързайте,
вземете ме със вас,
да заживея в младите души,
да не лети духът ми
между земята и небето
и като вечен спътник,
в свойте кръгове околоземни,
да ви съглежда само
и да не може никога
да ви досегне.

Dane Zade

* * *

Животът ме оголва
лист по лист,
но сетня есенна усмишка
ме гали
и пресен въздух
ме облъхва.
Все още дишам, гледам
и усещам,
все още мисля
и си спомням,
все още чувствам,
че съм,
че съществувам,
че имам своя гордост
пред смъртта,
че моя ще е
сетната минута
от живота,
за да поискам нещо,
или да дам...

Морска ноќ

Две тополи-близнаци
разрязват морето.
Полумесецът свети
над заспалия
кротък пейзаж.

Земята спира своето въртение,
да си поеме дъх,
не спират само
спътницищите ѝ безмълвни
своето движение...

О, свят замрял,
затихнал за минута,
вземи и мен – поне за миг
да си поема дъх...

Dane Zade

ИЗ „СГЪСТЕНА ТИШИНА“ (1973)

* * *

Сама съм,
ничие присъствие
не е оставило следа
във паметта ми.
Зова те с мисъл
и те обгръщам
с цялата си същност.
Думите ми
не те нараняват,
шепотът ти не ме плаши,
твоята ръка във моята
не се измъква леко,
сухата целувка
не плъзва по стъклото...

Тогава ти признавам онова,
което никога не бих изрекла:

Ти, живия човек без име,
когото назовавам
с всички имена.

* * *

Недей разкрива себе си,
недей оголва от таинственост
случайната ни среща.
Не ме разпитвай
що съм и какво съм.

Обременил ме е живота с факти,
тежат ми спомени с трагични дати,
ранена съм от среши и раздели,
от знания, изчерпващи до дъно.

Подай ръка,
но извън времето,
извън възможното,
да се осъществим
в едно небитие
с такава лъка за земя,
в която бихме изгорели...

Dana Zade

* * *

Не се обаждай!

Нека да остане твоя глас
във цялата природа:
в тих полъх на заглъхнал вятър,
облял лицето ми с милувка,
в гласа на славей, който ме зове
да гледам залеза със него,
във шепота приспивен на нощта,
когато ме превръща на дете.
Не се обаждай!

* * *

Недей се приближава!
Бъди изображение
върху стъклата на старинна катедрала,
високо и недосегаемо,
за да остане вечният копнеж
в оправненото ми от теб сърце,
притихнало от бдение.
Недей се приближава...

Dana Zade

* * *

Не ме докосвай!
Ще се опари твоята ръка
от огън недоизгорял,
от топлина недораздадена,
от тая нажежена и сгъстена тишина,
в която дреме притаена
една надежда,
човешка и детинска:
за ново раждане,
за нова среща.
Не ме докосвай...

* * *

Недей очите ми отваря,
нека продължи в илюзии
живота ми.

Нека вярвам, че ще заживеем
в една вселена,
в която нашата земя
нетърпеливо чака
да е оплодена
с обич.

Не казвай: твоя свят
е свят лъжовен!

Нали съм те пренесла
в него!

И какво е той без теб,
а ти – без него?!

Dana Zade

* * *

Не ме осъждай,
че крия нещо,
нещо само мое,
неназовано дори от мен самата,
но живо.

То ме изтръгва понякога от теб,
заключва ме във самота,
сковава ми ръцете,
но ми развързва мисълта.

И тя ме носи с усета на птица,
с нейния летеж.

– Къде?

– В безкрайя..

– Защо, защо?

– Не зная...

* * *

Не говори, че не докосвам с песен
грубата ръка
на твоите усилия.

Не говори така!
Аз имам думи,
заченати от твоя труд,
и песни, бликащи
със ритъма
на твойте стъпки!
Ела,
запей със мен
и ще ме разбереш!

Dana Zade

* * *

Не казвай: вечно с теб,
до края на последния ни ден.

Нима е толкоз тесен твоя свят:
от теб до мен.

А моят е широк, далечен,
до връха на последната ми мисъл,
до сетнята ми стъпка,
до края на света..

Кой би могъл да ми запречи пътя
да го мина цял?

Нали е затова създаден тоя свят?
Нали?

* * *

Избягах.
От теб избягах
с лъката по теб.
Сгущих се във себе си
като настръхнало връбче върху перваза.
А може би
от себе си избягах?!
Може би...

Dana Zade

* * *

Нито една минута
незапълнена с раздяла –
Нито една минута
без напрегнато очакване –
Нито една минута
празна от вълнение –
Нито една,
през цял живот
нито една...

Danya Zade

ИЗ „СВЕТЪТ Е ТАЙНА“

* * *

Във твоя свят е всичко видимо и осезаемо,
а аз съм като птица: все летя
във празното пространство.
Ти можеш да докоснеш облака с ръка,
дом да построиш върху луната.
Аз гоня все неуловимото
и диря същината,
която може би не съществува.

Къде е смисълът на двете ни съдби?!
Зашо душата ни за тях жадува!..

Dana Zade

* * *

Изтръгвам се,
врязвам се в пространството
със бързината на вятъра!
Бързам, бързам, бързам
да те срещуна,
додето е разпалено
въображението ми,
доде гориш от чакане,
доде не се превърнахме
в изгаснал лунен кратер...

Danya Zade

* * *

Не си отивай разгневен!
Върху кого гнева си ще стовариш?
Ела, излей го върху мен.
Това е все пак нещо,
все пак едно докосване,
едно невидимо присъствие,
един зов!
О, тая тишина след взрив,
опразнена от гняв и от любов –
ела я разгони!

Dame Zadie

Ако можехме...

Думи, тежки думи,
нима от вас узnavаме
кое е истина,
кое лъжа?

Вий нямате очи,
ни зрение, ни слух,
а дебнете човека
и гоните съдбата му
и стреляте във него...

О, ако можехме
да ви прикътваме
в душите си,
да ви затопляме със обич,
да се излюпите отново,
да излетите като слънца –
каква хилядоцветна светлина
би се излъчвала от вас,
каква планета би била земята!!!

POST MORTEM

Женска кръв

На Пейо К. Яворов

Женска кръв...

Кръвта, която свъзидава
светове от нежност,
скръб и слава,
мисли за нощта,
болката от всичко,
ревността до смърт,
любовта езическа.

Езически да вярваш
и да криеш по езически
от всичко,
че обичаш...

А твойта сянка
идва и ме пита
нося ли от „болката“
в очите си.

Нали ти
на нея ме разпъна пръв!

Свещена и греховна
женска кръв.

Dane Zade

ДОМ ДОРА ГАБЕ – ОБЩЕСТВЕНА КОЛЕКЦИЯ

От 1957 г. Дора Габе живее в апартамент на бул. „Толбухин“ № 45 – днес „Васил Левски“ № 60, София. Още приживе тя завещава жилището си на Съюза на българските писатели с условие тук да бъде пространство за работа с млади писатели. Дълги години в апартамента се помещаваше редакцията на сп. „Пламък“. След извършен основен ремонт през 2021 г. Съюзът на българските писатели взе решение за промяна в посока откриване на постоянно действаща и отворена за посетители експозиция в памет на голямата ни поетеса.

В началото на 2023 г. беше направена пълна реставрация на оригиналните мебели в дома, оценка и систематизиране на експонатите, книгите и ръкописите, съхранени до днес. Пространството беше оборудвано с интернет, телефон, компютърна техника, кухненско обзавеждане. Беше назначен уредник. Длъжността се изпълнява от писателя Добрин Добрев Финиотис – член на СБП,

Dora Gabe

които създават тук Дамски клуб „Дора Габе“, заседаващ един път месечно. Създадена е и се поддържа ежедневно фейсбук страница „Дом Дора Габе“, на която е указано работно време и през нея се правят заявки за посещения. За 6 месеца тук са се провели повече от 15 литературни събития, застнен е документален филм за Дора Габе от БНТ, а посещенията от групи и отделни граждани са десетки.

Официалното откриване на този литературно-музеен кът в София се състоя на 18 януари 2024 г. с участието на десетки писатели, които говориха за творчеството и личността на Дора Габе. Събитието се водеше от председателя на СБП Боян Ангелов, а репортери го отразиха в БТА, вестник „Труд нюз“, сайта на СБП и други медии.

Под наименованието „Дом Дора Габе“ – обществена колекция, това музейно пространство беше официално регистрирано през месец април 2024 г. в Министерство на културата. УС на СБП благодари за съдействието на доц. д-р

Пламен Славов – съветник по култура и духовност на президентата Румен Радев. Беше дадена висока оценка на експонатите от експертите в МК (Екатерина Джумалиева – директор на Дирекция „Културно наследство, музеи и изобразителни изкуства“, и Доротея Гюрджийска – началник отдел „Музеи, галерии и визуални изкуства“), както и от оценителите в Националния литературен музей.

Посетителите са добре дошли в това обновено, приветливо духовно средище, където звучи аудиозапис с автентичния глас на поетесата. Те могат да се радват на безценните ѹ маслени

Dora Gabe
2024

портрети, рисувани от големи наши художници, да разглеждат ръкописите ѝ и първи издания на нейни книги, личните вещи, книги с автографи от български и чуждестранни автори, оригинални мебели и един разкошен руски полилей от началото на 20. век. Тук е и писалищната маса на нейния съпруг Боян Пенев, а албумите с автентични снимки пренасят читателите в атмосферата на литературната бохема от началото и средата на 20. век.

„Дом Дора Габе – обществена колекция“ – общ изглед

Част от експозицията на „Дом Дора Габе“

Боян Ангелов посреща в „Дом Дора Габе“ доц. д-р Пламен Славов – съветник за култура и духовност на президент Румен Радев, заедно с представителките на Министерство на културата Екатерина Джумалиева – директор на Дирекция „Културно наследство, музеи и изобразителни изкуства“, и Доротея Гюргийска – началник отдел „Музеи, галерии и визуални изкуства“

Посещение на ученици от Литературния клуб на СГСАГ „Христо Ботев“ с ръководител Жанет Думкова.

Худ. Проф.
Илия Петров.
Портрет на
Дора Габе.
Година 1966.
Маслени бои,
размери: ш/в
71/80 см.

Худ. Проф. Иван
Табаков. Портрет
на Дора Габе. Година
1934. Маслени бои,
размери: ш/в 84/118
см.

Работна маса на проф. Боян Пенев. Материал – дърво, резбовани крака, лак. Размери: д/ш/в 118/60/76 см.

Пишещата машина на Дора Габе. Марка Continental, година 1937, сериен № 1431/1005.

Снимка на български писатели по повод посещението в България на Жул Ромен – 1939. От дясно на ляво: Георги Райчев, Владимир Василев, Константин Константинов, Чавдар Мутафов, Асен Разцветников, Анна Каменова, Емануил Попдимитров, Ст. Л. Костов, Боян Болгар, Ангел Караджичев, Николай Лилиев, Дора Габе, Светослав Минков, Жул Ромен, Георги Цанев, Малчо Николов, Елисавета Багряна, Сирак Скитник, Константин Петканов, Богдан Филов.

Източник: ДА „Архиви“.

Дора Габе с малките си читатели, които я обожаваха

Дора Габе, Десанка Максимович и Елисавета Багряна

На 25 септември 1940 г. Аспарух Айдемирски (отпред в колата) влиза заедно с Дора Габе и Елисавета Багряна и българските войски в новоосвободена Добруджа – в района на Силистра.

Представяне на творчеството на Дора Габе пред ученици от началния курс

Почакай, Слънце!

Почакай сънцето
аз не съм човек
за избушвана копч -
деношни не е юврален още!
Не в предорит е съвестта ми,
за да имам право на почивка...
тогава се научих да говоря
една истината и държавата
е не заради това ден
и не заради този ден!
Ето моят речник на почивка
А то да прошири да почива
и си отканиши със скрийно
и изграсиствено.
И отрязаните краеве на Витина
е отрязаните краеве на Витина
се подчиняват на багрише
на Запада и Изток
и илюзии за умиращия ден!

Почакай, сънцето бреце
да разтвори копчите да се уни
ти мал растеряван език,
разто с безезничко стърем,
а същемта е ѝ и!

Почакай, Слънце!

Дора Габе

Ръкопис на
стихотворението
„Почакай, Слънце!“

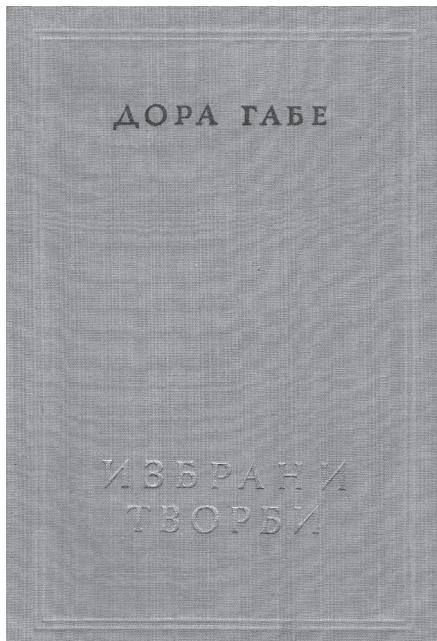
Дора Габе. „Бяла
люлчица“.

Първо издание.
Книгоиздателство
„Т.Ф. Чипев“, София,
1930. Художник –
Борис Денев.

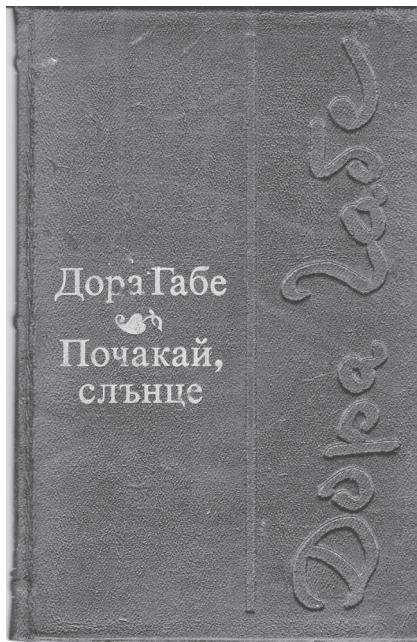
Дора Габе. „Когато
бях малка“.
Първо издание.
Книгоиздателство
„Казанлъшка
долина“, София,
1939. Илюстрации –
Вяра Лукова

Дора Габе. „Избрани
творби“. Издателство
„Български писател“, 1958

Дора Габе. „Невидими
очи“. Издателство
„Български писател“, 1970

Дора Габе. „Почакай,
слънце“. Издателство
„Христо Г. Данов“, 1980

Дора Габе. „Невидими
очи“. Издателство
„Български писател“, 2019

Дора Габе
НЕВИДИМИ ОЧИ

Лирика

Издателство „БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ“

От състavitелите

Боян Ангелов

Дора Габе – тази безсмъртна българска поетеса – остави дълбока и незаличима следа в развитието на литературата ни чрез творчество, в което живее нейната щедра душевност наред с женската ѝ чувственост и с неотменната нейна обич към всичко родно.

Въпреки че времето от написването на някои стихове надхвърля един век, те звучат и днес модерно, актуално, вълнуващо. Времето няма властта да засенчи тази поезия, в която лудуват бързоструйните реки на живота и където меланхоличнатаnostalgia се възвисява до неистово любородие. Родената в Добруджа поетеса тъгува за изгубеното след Първата световна война нейно малко Отечество, останало в пределите на Румъния. Бащата на поетесата Петър Габе бил осъден задочно на смърт от румънските власти, защото участвал в Тайна военна организация за освобождението на Добруджа. Ето защо до края на земните си дни Дора Габе поставя преклонението и обичта към България като своето най-голямо вдъхновение. Пропити с неизразима обич са стиховете, посветени на съпруга ѝ проф. Боян Пенев. Не крие своята сакрална привързаност към Пейо Яворов и вулканичната му поезия.

Дора Габе е брилянтен пример за това как би трябвало със силата на поетическото слово да се отстоява българската историческа памет и да се

Dora Gabе
Dora Gabе

бранят възжделенията на поколенията преди нас. Твърдостта на строфите ѝ, когато става въпрос за защита на националното ни достоление, и крехките като кристален сън любовни послания са две страни на една и съща сакрална гарба.

Гордата самотност на Дора Габе е друга черта от характера ѝ на изключително нравствен човек. Пословична беше нейната готовност да помага на талантливи писатели. Дори завеща апартамента си в София на СБП, за да има къде да се събират младите пишещи хора. Комерсиалното безвремие, в което протича животът ни, рядко може да се похвали с подобно добротворство. Само човек, изцяло отданен на литературата и напълно вярващ в бъдещето на българската изящна словесност, би могъл да направи такова добротворство.

Дора Габе е живяла чрез прелестта на своите филгранни лирически послания, заключени в стройните композиции на стиховете и поемите ѝ.

Тя е живяла и чрез чудесните си стихове, предназначени за малките читатели. И ако трябва с две само думи да определя творческото кредо на необикновената и прелестна Дора Габе, тези две думи са Отечество и Любов.

Анжела Димчева

В плановете на издателство „Богдана“ често присъства родната класика, а творчеството на първата голяма българска поетеса заслужава да бъде припомнено с едно представително издание. Препрочитайки издадените през цели 7 десетилетия на XX век поетични книги на Дора Габе, издателят се е

спрял на тези творби, в които изповедната лирична струя не само изобразява емоционалните гънки на душата, но и контаминира философски размисли с пантеистичен ракурс, с диалогичност на лирическия говорител, с опозицията „аз и света“, „аз и другия“, „аз и самотата“, „аз и изплъзвашщото се време“.

В поетическата канава ще открием стихове от първата стихосбирка на Дора Габе „Теменуги“ (1908), от втората ѝ книга „Земен път“ (1928), от различни тематични ядра в следващите ѝ книги, които звучат актуално и днес. Тук е оформлен цикъл „Добруджа“, в който срещаме емблематични нейни творби: „Родина“, „Молитва“, „Добруджанска песен“, „Добруджа“, „Роден край“, „На границата“ и др. Философските послания са заложени и излъчват енергетичната си светлина чрез най-доброто от знаковите книги „Почакай, слънце“, „Невидими очи“, „Сгъстена тишина“ и „Светът е тайна“. За разлика от досегашни издания на големата ни поетеса, това изискано томче се отличава с ретро дизайн, а в края на книгата е включено важно допълнение: информация и снимки от новооткритото арт пространство „Дом Дора Габе“, намиращо се в оригиналния апартамент на поетесата, който СБП реставрира и организира тук забележителна музейна експозиция, регистрирана в Министерство на културата като Обществена колекция „Дом Дора Габе“.

По този начин читателят обогатява познанието си за поетесата в контекста на историко-культурните процеси, вълнували я през дългия ѝ живот. Нейното влияние върху женската поезия трудно може да бъде измерено, защото литературата е особен вид дишане – дълбоко, подсъзнателно, интуи-

Dora Gabe

тивно. Едно вдишване на твореца може да продължи миг, но издишването се равнява на хилядолетното наследство, пред което коленичи и най-низшият духом човек.

А за Дора Габе поезията е емоционална форма на собствената ѝ биография, която нѣк е проекция на динамичен обществен живот. Така стойността на поетическото познание се увеличава и добавя при-
надена стойност към родното културно наследство.

Биография на Дора Габе

Дора Габе е българка от еврейски произход. Дъщеря е на Петър Габе – преселник от Русия, публицист и общественик. Литературните истории спорят за точната дата и място на нейното рождение. Според едни, които се позовават на документи в училищните архиви, тя е родена на 5 юли (или 11 юли) 1885 г. в с. Кюпелер (дн. Методиево). Според други изследователи Дора Габе е родена на 28.08.1886 г. (или 28.08.1888 г.) в Добруджанското с. Харманлък, дн. Дъбровик. Учи в Шумен, от този период (1900 г.) е и първото ѝ публикувано стихотворение „Пролет“ в сп. „Младина“, но завършила гимназия във Варна (1903). През 1904 г. започва да изучава естествени науки в Софийския университет, а в периода 1905-1906 следва френска филология в Женева и Гренобъл. Това е времето на творческия ѝ дебют със стихотворните цикли, поместени в списанията „Мисъл“, „Демократически преглед“ и „Ново общество“. През 1907 г. се завръща в България и започва работа като учителка по френски език в Добрич. През 1908 г. излиза от печат първата ѝ стихосбирка „Теменуги“. Книгата е под редакцията на Пейо Яворов и според самите признания на поетесата намесата му е решаваща. Редактор е литературният критик и университетски преподавател Боян Пенев.

Кръщава се в православната Вяра (1909 г.), преди да се омъжи за Боян Пенев. Тя е активна преводачка от полски, чешки, руски и френски. От 1911 г. почти до края на живота си пътува и пребивава мно-

Dora Gabe

гократно в чужбина: Полша, Германия, Швейцария, Австрия, Чехия, Франция, Англия. През 1917 г. Дора и Боян заживяват отделно. През 1923 г. се разделят окончателно, но не се развеждат. По време на бракоразводното дело през 1927 г. Боян Пенев внезапно умира. През 20-те и 30-те години на XX век писателката изнася в България и зад граница десетки сказки по проблеми на българската литература и огласява злощастната съдба на родната ѝ Добруджа. През 1925 г. Министерството на народната просвета ѝ възлага да редактира (съвместно със С. Андреев) библиотечната поредица „Библиотека за най-малките“. През 1939-1941 г. е редактор на детското списание „Прозорче“. Поетесата е сред учредителите на Българо-полския комитет (1922), на Българския ПЕН-клуб (1926) и негова дългогодишна председателка.

Дора Габе разгръща дарованието си и в областта на детската литература. Дебютира в „Златна книга на нашите деца“ на Александър Божинов през 1921 г. Книгите ѝ за деца от 20-те до края на 60-те години са настолно четиво на няколко поколения български деца, принадлежащ като класиката в този жанр. Особено място в творчеството ѝ за деца (осъществено и в прозаични жанрови форми) заемат мемоарните импресии, събрани в книжката „Някога“.

От началото на второто десетилетие до 40-те години обнародва поезия за възрастни и деца, пътеписи, разкази, есеистична проза, импресии, отзиви за театрални статии по въпроси на чуждестранната и българската литература, спомени за поети и писатели в списанията „Съвременна мисъл“, „Златорог“, „Полско-български преглед“, „Демократически преглед“, „Листопад“, „Добруджански преглед“, „Изкуство и критика“ и др., във вестниците

„Слово“, „Епоха“, „Вестник на жената“, „Свободна реч“, „Зора“, „Женски глас“, „Мисъл“, „Съвременник“, „Вестник на Вестниците“, „Дневник“, „Заря“ и др., в детските периодични издания „Светулка“, „Детска радост“, „Детски свят“, „Другарче“, „Детски живот“, „Росица“, „Славейче“, „Весела дружина“, „Прозорче“ и др.

Най-крупното ѝ преводаческо дело са антологиите „Полски поети“ (1921), на която Дора Габе е преводачка, съставителка и авторка на характеристиките, „Химни“ на Ян Каспрович (1924) и „Анхели“ на Ю. Словашки (1925). Творби на Дора Габе са преведени в Австрия, Аржентина, Великобритания, Виетнам, Германия, Гърция, Канада, Куба, Ливан, Перу, Полша, Румъния, Русия, Словакия, Турция, Украйна, Франция, Чехия.

След 1944 г. работи като съветничка по културните въпроси в Българското посолство във Варшава (1947 – 1950). Общо е автор на над 55 книги – стихосбирки, книги за деца, както и на романите „Мълчаливи герои“ (1931), „Майка Парашкева“ (1971), на повестите „Малкият добруджанец“ (1927) и „Ние, малките“ (1946). Умира на 16.02.1983 г. в София.

Награди и отличия

Дора Габе е лауреат на множество престижни награди и отличия, сред които са: Златен кръст за заслуги (1927, Полша), Почетна грамота от Съветският съвет на мира (1929), орден „9 септември 1944“ – III степен (1946), Награда на Съюза на българските писатели за стихотворението ѝ „Родина“ (1963); удостоена е със званието „Заслужил деятел

Dora Gabе

на културата“ в областта на поезията (1966), орден „Георги Димитров“ (1968) по случай 80-годишнината от рождениято ѝ, „Народен деятел на културата“ (1969), Почетна грамота от Централния съюз на професионалните съюзи за повестта „Майка Парашкева“ (1972), Литературната награда „Иван Вазов“ за стихосбирката „Сгъстена тишина“ 1975), „Лауреат на Димитровска награда“ за стихосбирките „Почакай слънце“, „Глъбини“ и „Сгъстена тишина“ (1978), „Герой на социалистическия труд“ по случай 90-годишнината от рождениято ѝ (1978), Почетния знак на София, I степен (1978), Специална награда от Съюза на българските композитори за стихотворението-песен „Вироглавка“ (1979), Национална награда „Петко Рачов Славейков“ за литературното ѝ творчество за деца (1979) и гр.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗ „ТЕМЕНУГИ“ (1908)

Живота ли шуми посред свят безкраен...	/	5
Да бих могла докрай под вашето крило...	/	6
Със черен мрак душа ми бе обвита...	/	7
От небосвода слънцето ми праща...	/	8
Сломено е веч мойто сърце...	/	9
О, дайте ми живот!	/	10
И чаках аз с измъчено сърце...	/	11
Унесено се вглеждах в небесата...	/	12
Бе тиха нощ...	/	13

ИЗ „ЗЕМЕН ПЪТ“ (1928)

На прага	/	14
Очите	/	15
Нощ	/	16
Портрет	/	17
Земен път	/	18
Раздяла	/	19
Птици	/	20
Лес	/	21
Прокоба	/	22
Песен	/	23
Рибари	/	24
Ветрове	/	26
Облаци	/	30
Апостолът	/	31

СТИХОТВОРЕНИЯ 1920 – 1934

Пленница	/	33
В стаята	/	35
Под стряхата	/	36
Шарманка	/	37
Чуждият	/	38
Отначало	/	39
Струни	/	40
Храм	/	41
Ти	/	42
Нощ	/	43
Очарование	/	44

Dane Zadse

Шемет	/	45
Жива вода	/	46
Възвръщане	/	47
Иди си	/	48
Кръстопът	/	49
<i>С седем се ключа заключих...</i>	/	50
Отдих	/	51
От чужбина	/	53
Сърцата ни	/	54

ИЗ ЦИКЪЛА „ДОБРУДЖА“ 1916 – 1940

Родина	/	55
Молитва	/	56
Добруджанска песен	/	57
Добруджса	/	58
Роден край	/	59
На границата	/	61
Родина	/	62
Днешните	/	63

ИЗ „ПОЧАКАЙ СЛЪНЦЕ“

Непримирила	/	64
Противоречие	/	65
Почакай, слънце!	/	67
Неспокойствие	/	68
Посвещение	/	69
Не мога...	/	70
Хипноза	/	71
Антена	/	72
Два свята	/	73
Необятност	/	74
Усмивката	/	75
Занесеност	/	76
Няма	/	77

ИЗ „НЕВИДИМИ ОЧИ“ (1970)

Воля	/	78
Зов	/	79
Разговор със сърцето	/	80

<i>Невидими очи</i>	/	81
<i>Разстояния</i>	/	82
<i>Завещание</i>	/	83
<i>Животът ме оголва...</i>	/	84
<i>Морска нощ</i>	/	84

ИЗ „СГЪСТЕНА ТИШИНА“ (1973)

<i>Сама съм...</i>	/	86
<i>Недей разкрива себе си...</i>	/	87
<i>Не се обаждай...</i>	/	88
<i>Недей се приближава...</i>	/	89
<i>Не ме докосвай...</i>	/	90
<i>Недей очите ми отваря...</i>	/	91
<i>Не ме осъждай...</i>	/	92
<i>Не говори, че не докосвам с песен...</i>	/	93
<i>Не казвай: вечно с теб...</i>	/	94
<i>Избягах...</i>	/	95
<i>Нито една минута...</i>	/	96

ИЗ „СВЕТЪТ Е ТАЙНА“

<i>Във твоя свят е всичко видимо и осезаемо...</i>	/	97
<i>Изтръгвам се...</i>	/	98
<i>Не си отивай разгневен...</i>	/	99
<i>Ако можехме...</i>	/	100

POST MORTEM Женска кръв / 101

ДОМ ДОРА ГАБЕ – ОБЩЕСТВЕНА КОЛЕКЦИЯ / 102

<i>От съставителите</i>	
<i>Боян Ангелов</i>	/ 115
<i>Анжела Димчева</i>	/ 116

Биография на Дора Габе / 119

Dora Gabe

ДОРА ГАБЕ

НЕПРИМИРИМА

Лирика за вечността

Редактор и съставител

Боян Ангелов

Редактор и съставител

Анжела Димчева

Компютърен дизайн

Благой Иванов

Коректор

Анна Иванова

Формат

16/60/90

Българска.

Първо издание

Издателство „БОГИАННА“

София 2024

ISBN 978-954-676-185-9